

1999 YILI

ÖDEMELER DENGESİ GELİŞMELERİ

Ödemeler Dengesi Gelişmelerine ilişkin ayrıntılı tablolar, <http://www.tcmb.gov.tr/> internet adresinde, [Yayınlar/Sürekli Yayınlar/Türkiye](#) nin [Ödemeler Dengesi İstatistikleri](#) başlıkları altında yer almaktadır.

1999 yılı ödemeler dengesi gelişmelerine ilişkin başlıca hususlar gerek dış ticaret istatistiklerinde gerek diğer kalemlerde yapılan değişiklikleri de içerir şekilde aşağıda sunulmaktadır:

A- CARI İŞLEMLER

Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında, 1999 yılında dış ticaret açığı% 26,5 oranında daralmıştır. Bu gelişmenin ardındaki başlıca neden;

- ihracat gelirlerinin % 1,4,
- bavul ticaretinin % 38,9

azalmasına karşın,

- ithalat harcamalarının (CIF)% 11,4 oranında azalmasıdır.

Ayrıca, 1999 yılında, diğer mal ve hizmetler ile karşılıksız transferlerden elde edilen net gelirler de % 43,9 oranında azalarak 9.083 milyon ABD doları olmuştur.

Böylelikle, 1998 yılında 1.984 milyon ABD doları fazla veren cari işlemler dengesi, 1999 yılında 1.364 milyon ABD doları açık ile sonuçlanmıştır.

1- Dış Ticaret

1998 yılında, 3.689 milyon ABD doları tutarında **bavul ticareti** gelirinin de ilave edilmesiyle 31.220 milyon ABD doları olarak gerçekleşen **İhracat (FOB)** gelirleri, 1999 yılında 2.255 milyon ABD doları tutarındaki **bavul ticaretinin** katkısı ile 29.326 milyon ABD doları

olarak gerekleŒmiŒtir. 1998 yılında 1.761 milyon ABD doları tutarındaki **altın ithalatı** da dikkate alındığında, **ithalat (FOB)** harcamaları 45.440 milyon ABD dolarına ulaŒırken, 1999 yılında, 1.079 milyon ABD doları tutarındaki **altın ithalatı** da dahil olmak üzere **ithalat (FOB)** harcamaları, 39.773 milyon ABD dolarına dœœmœœtœr.

Bu geliŒmeler sonucunda, 1998 yılında 14.220 milyon ABD doları olan **dıŒ ticaret aığı**, 1999 yılında % 26,5 oranında azalışla 10.447 milyon ABD doları olarak gerekleŒmiŒtir.

2- Diğer Mal ve Hizmet Gelir ve Giderleri ile KarŒılıksız Transferler

Diğer mal ve hizmet gelirleri ana baŒlıđı altında yer alan **turizm gelirleri**, bir œnceki yıla gœre % 27,5 oranında azalarak 5.203 milyon ABD doları olarak gerekleŒmiŒtir. **Faiz gelirleri** sœz konusu yıllar itibariyle % 5,3 azalarak 2.350 milyon ABD doları olmuŒtur. **Diğer mal ve hizmet gelirleri** ise bir œnceki yıla gœre % 30,7 oranında azalışla 11.195 milyon ABD doları olarak gerekleŒmiŒtir.

œte yandan **diğer mal ve hizmet giderleri** incelendiğinde; **turizm giderlerinin** % 16,1, **diğer mal ve hizmet giderlerinin** ise % 9,5 oranında azalmasına karŒın, **faiz giderleri** % 13 oranında artmıŒ ve sonu olarak bu kalemler sırasıyla 1.471, 7.919 ve 5.450 milyon ABD doları olarak gerekleŒmiŒtir.

1999 yılında, **karŒılıksız transferler** kalemi ierisinde yer alan iŒi gelirleri % 15,2 oranında azalarak, 4.576 milyon ABD dolarına dœœmœœtœr.

B- SERMAYE HAREKETLERİ

1999 yılında **sermaye hareketlerindeki (rezerv hari)** geliŒmeler aŒađıda ȖzetlenmiŒtir:

Doğrudan yatırım işlemlerinde, yurtdışında yerleşik kişilerin yurtiçinde yaptıkları net yatırım bir önceki yıla göre % 16,7 azalarak 783 milyon ABD doları olarak gerçekleşirken, yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışında yaptıkları net yatırım %75,7 artarak 645 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Sonuç itibariyle, **doğrudan yatırımlar** net 138 milyon ABD doları giriş göstermiştir.

Portföy yatırımları kalemine ilişkin gelişmeler incelendiğinde; uluslararası sermaye piyasalarından **tahvil ihracı** yoluyla yapılan borçlanmada; 1998 yılında 579 milyon ABD doları tutarında net ödeme; 1999 yılında ise 3.220 milyon ABD doları tutarında net borçlanma gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, **menkul kıymet yatırımlarında** yurtiçinde yerleşiklerin yurtdışında menkul değer alım-satımlarının, 1998 yılında, 1.622 milyon ABD doları, 1999 yılında ise 759 milyon ABD doları **net** alımla sonuçlandırılmıştır. Buna karşın, yurtdışında yerleşiklerin yurtiçinde net menkul değer alım-satımlarının, aynı yıllarda sırasıyla 4.510 milyon ABD doları satım ve 968 milyon ABD doları alım gösterdiği gözlenmektedir. Sonuç olarak, 1998 yılında 6.711 milyon ABD doları çıkış gösteren **portföy yatırımları**, 1999 yılında 3.429 milyon ABD doları tutarında girişle sonuçlanmıştır.

Uzun vadeli sermaye hareketlerinde 1998 yılında 3.985 milyon ABD doları net giriş olurken, 1999 yılında net giriş 345 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Uzun vadeli döviz kredi kullanımları 11.505 milyon ABD dolarından 11.036 milyon ABD doları düzeyine inmiş olup, sözkonusu azalış, bankalar ve genel hükümetin borçlanmalarındaki azalmadan kaynaklanmıştır.

Kullanımların aksine, **anapara geri ödemeleri** 1999 yılında 8.174 milyon ABD dolarından 10.560 milyon ABD dolarına yükselmiştir.

1998 yılında **kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarında** 654 milyon ABD doları artış görülürken, 1999 yılında 131 milyon ABD doları azalış gözlenmiştir.

Kısa vadeli sermaye hareketleri-varlıklar bölümünün, **verilen krediler** kaleminde 1998 yılında 261 milyon ABD doları, 1999 yılında ise 453 milyon ABD doları artış görülmüştür. **Bankaların yurtdışı muhabirleri nezdindeki döviz mevcutları** kalemi, 1998 yılında 752 milyon ABD doları artış gösterirken, 1999 yılında artış 1.827 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Kısa vadeli sermaye hareketleri, yükümlülükler yönünden incelendiğinde, 1998 ve 1999 yıllarında sırasıyla 4.065 ve 3.330 milyon ABD doları artış olduğu gözlenmektedir. **Bankalarca sağlanan krediler** kalemi 1998 yılında net 63 milyon ABD doları kullanım gösterirken, 1999 yılındaki kullanım 2.070 milyon ABD doları olmuştur.

Ağırlıklı olarak, vadeli akreditif, kabul kredili ve mal mukabili ödeme şeklinde yapılan ithalata ilişkin borçlardan oluşan **kısa vadeli ticari krediler** içerisinde yer alan mal mukabili ithalatın ödemeleriyle ilgili olarak 1999 yılı verileri üzerinde yapılan çalışmalar sonucu bu kalem revize edilmiştir. Buna göre, **ticari krediler** kaleminde 1998 ve 1999 yıllarında gözlenen 1.171 ve 879 milyon ABD doları tutarındaki kullanımlarında katkısıyla, **kısa vadeli yükümlülükler** kapsamında yer alan **sağlanan krediler** kaleminde, sırasıyla 1.842 milyon ABD doları ve 2.960 milyon ABD doları net kullanım görülmektedir.

Mevduat hesapları, 1998 yılında 2.223 milyon ABD doları artış gösterirken; 1999 yılında, çoğunlukla, yurtdışı bankaların bankalar

nezdindeki hesaplarının değişmemesi ve diğer kişilerin hesaplarındaki artışların ise düşük seviyede kalması nedeniyle sadece 370 milyon ABD doları tutarında artmıştır.

C- REZERV HAREKETLERİ

1999 yılı içerisinde Uluslararası Para Fonu'ndan 806 milyon ABD doları kredi kullanımına karşılık, 286 milyon ABD doları kredi geri ödemesi gerçekleştirilmiştir.

Bu gelişmeler sonucunda, **resmi rezervler** 1998 yılında 216 milyon ABD doları artarken, sözkonusu artış, 1999 yılında 5.614 milyon ABD doları olmuştur.